

राजनीतिशास्त्रप्रणेता यथाहः भा० शा० ५८८० ।
“विशालाक्षस्य भगवान् काव्यस्यैव महातपाः । सह
सूक्ष्मो महेन्द्रस्य तथा प्राचेतसो मनुः । भारद्वाजस्य
भगवांस्तथा गौरशिरा क्षुनिः । राजशास्त्रप्रणेतारो
ब्रह्मण्या ब्रह्मवादिनः”

गौरसर्पप ५० कर्म० । श्वेतसर्पपे (सितसरिषा) रत्नमाला ।
तद्गुणा भावप्र० उक्ता यथा “गौरस्तु सर्पपः प्राज्ञैः
सिद्धार्थ इति कथ्यते । सर्पस्तु रसे पाके कटुः क्षिप्रः
सतिक्तकः । तीक्ष्णोष्णः कफघातघ्नो रक्तपित्ताग्निवर्धनः ।
रक्तोद्धरोजयेत् कण्डू कुण्डकोष्ठकमिहान् । यथारक्त-
स्तथा गौरः किन्तु गौरोपरोक्षतः” । स च क्षौमशोधकः
यथाह मनुः “क्षौमजैरशुपट्टानां क्षौमाणां गौरसर्पपैः”
द्रव्यगुडौ । “सगौरसर्पपैः क्षौमम्” गौरसर्पप-
कल्केन साठ्येन साधितस्य च” याज्ञ० । राजसर्पपत्व-
यमिते परिमाणे च । “त्वसरेणवोऽटौ विज्ञेया विज्ञेया
परिमाणतः । ता राजसर्पपास्तिस्रस्ते त्रयो गौर-
सर्पपः” मनुः ।

गौरसुवर्षे ५० गौरः श्वेतः सुवर्णोऽस्य । चित्तकूट-
प्रसिद्धे पलशाकभेदे “गौरसुवर्णं शिशिरं कफपित्त-
ज्वरप्रणुत् । दाहकार्ष्णिभ्रान्तिरक्तज्वरहृत् पथ्यमेव
च” राजनि० तद्गुणा उक्ताः ।

गौरा स्त्री गौर+गौरादिगणे वर्णवाचिनएव गौरशब्दस्य
अङ्गणात् विशुद्धार्धपरत्वे टाप् । विशुद्धायाम् स्त्रियाम्
हिरूपकोषः । तर्धपरतायामेव टावन्तता वर्णवरत्ने
तु ङीप्तिन्तेत्याकारे स्थितम् ।

गौराङ्ग ५० गौरं श्वेतं पीतं वाऽङ्गमस्य । श्विष्णो “श्वेतोरक्त-
स्तथा पीत इदानीं क्षणतः गतः” भाग० १००० तस्य
युगावतारे श्वेताङ्गत्वात् पीताङ्गत्वाच्च तथात्वम् । गौरं
विशुद्धमङ्गमस्य । विशुद्धकान्तियुक्ते नन्दनन्दनैश्च
क्षणे च “गौराङ्गं गौरदोमाङ्गं पठेत् स्तोत्रं कृता-
ञ्जलिः । नन्दगोपसर्वं चैव नमस्यामि गदाम्पजम्” ब्रह्म
यामलम् । “गौराङ्गो नादगम्भीरः स्वनामासृतलालसः”
क्षणयामलम् । श्वनयद्दीपस्य गचीपुत्रे इति वैष्णवाः ।
ते हि तत् परतथैव यामनवाक्यद्वयं व्याचक्षुः ॥ गौर-
वर्णदेहके त्रि० स्त्रियां ङीष् । गौराङ्गताहेतुरौपधसक्तं
गर० ५० १८४ अ० यथा “कुष्माण्डनालधारस्तु
संगोभूतस्य तत्त्वचः । जलपिष्टा हरिद्रा च सिद्धा
मन्यन्तेन हि । माहिषेण पुरीषेण वेदिता दृष-

मध्वज ! । अस्या उद्वर्त्तनं कुर्यादङ्गगौरत्वसाधनम्” ।

गौराज्जो स्त्री कर्म० । श्वेतजीर्णे राजनि० ।

गौरादि ५० “षिद्गौरादिभ्यश्च” पा० उक्ते ङीष्प्रतिष्ठे
शब्दगणभेदे स च गणः पा० ग० सू० उक्तोयथा
“गौर मत्स्य सदुष्य दृक् पिङ्गल हय गवय सुकय
जम्बू पट तृण द्रुव द्रोण हरिण कामण पटार
उष्णक आमलक कुवळ विष्णं यदर कर्कर तर्कर शर्कर
पुष्पार शिखण्ड सलद शम्भण्ड सनन्द सुषम दृष्य
अलिन्द गडुल पापड्य आढक आनन्द आश्वत्थ
सृपाट आपञ्चिक शम्भुल सूर्म गूर्प रूच यूष यूथ
रूप मेघ वल्लक धातक सङ्गक मालक मालत मालिक
वेतस दृष अतस उभय चङ्ग मङ्ग मठ केद पेश भेद
चनु तल्लनु अनडुह अनड्वाह एषण (करणे) देह
देहल काकादन गवादन तेजन रजन लवण औदुंगा-
हमानि गौतम पारक अयस्थूष भौरिकि भौलिकि
भौलिङ्गि यान मेघ आलम्बि आलजि आलम्बि आलम्बि
केवाल व्यापक आरट नट टोट नोट मूलाट शातन
पोतन पातन पानठ आक्षरण अधिकरण अधिकार आच-
हायण प्रत्यवरोहिन् सेचन सुभङ्गल (संज्ञायाम्)
अयङ्गुर सुन्दर मण्डल मन्थर मङ्गल पट पिण्ड वण्ड
उर्दं गुर्दं शम रुद आर्दं रुद पाण्ड माण्ड लोहाण्ड
कदर कन्दर कंदल तरुण तलुन कल्माष दृहत् महत्
सोम सौधर्म रोहिणी (नक्षत्रे) रेवती (नक्षत्रे)
विकल निष्कल पुष्कल कटी (श्रोणिवचने) । पिप्प-
ल्यादयश्च । पिप्पली हरितकी कौशातकी शमी बरी
गरी पृथिवी कोट्टी मातामही पितामही आकृतिगणः” ।
गौरशब्दस्य तोषधभिन्नवर्णवाचित्वेऽपि प्रातिपदिक-
स्वरेणोत्सर्गतः क्षण्येतिवदन्तोदात्ततया अन्यतो ङीप्ति-
त्यस्यापि तेर्गणे पाठः ।

“उपाद् द्वजजिनमगौरादयः” पा० उपात् परस्य द्वज-
नादेरन्तोदात्ततायां पठ्युदत्ते शब्दगणे स च गणः पा०
ग० उक्तो यथा “गौर तेष तैल छेट लोट दिहवा
क्षण कन्या गृध कल्पपाद ।” उपगौरः

गौरार्द्रक न० नित्यकर्म० । स्यावरविषभेदे हेमच० ।

गौरावस्तन्दिन् ५० गुरोरिदं गौरवं गुरुपत्नीरूपं कलत्रं
तदास्तन्दति आ + स्तन्द-गिनि वेदे प्रपो० वर्णविप-
र्ययः । अहल्याजारे शक्ते इन्द्रागच्छेत्युपक्रमे “गौर-
वास्तन्दिन्नहल्यायै जारेति” शत० ब्रा० ३।४।१८।